

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาในปัจจุบัน สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มิใช่มีเพียงสื่อการเรียนการสอนและสิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสิ่งแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นแหล่งของการเรียนที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และประสบการณ์ในชีวิตของเด็กด้วยเช่นกัน ซึ่งในปัจจุบันนี้สื่อมวลชนได้รับการยอมรับว่าเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงในการส่งเสริมการศึกษา (สาเกา วรางกูร, 2517)

โทรทัศน์นับว่าเป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษา เพราะเป็นสื่อที่มีคุณสมบัติทางด้านโสตทัศนศึกษาครบถ้วน คือสามารถให้ข่าวสารแก่ผู้รับทั้งทางภาพและเสียง และสามารถสร้างประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมได้อย่างดี (Howell, 1970) ซึ่งการรับรู้ของคนเรานั้นเกิดจากการมองเห็นถึงร้อยละ 75 และการได้ยินร้อยละ 13 (Dale, 1956) นอกจากนั้นแล้วโทรทัศน์ยังเป็นสื่อที่สามารถให้ความรู้ได้ทุกรูปแบบ ไม่ว่าความรู้นั้นจะเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนหรือไม่ก็ตาม (ชม ภูมิภาค, 2517) เป็นสื่อที่สามารถดึงดูดความสนใจได้ดีในการให้ความบันเทิง ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และในการเสริมสร้างจินตนาการของเด็ก (อรเทพ เขียรถาวร, 2520; อุลรัตน์ ศิริยาศักดิ์, 2525; Himmetweit, 1958; Feilitzen, 1972; Stein and Friedrich, 1972; Greenberg and Feilitzen, 1974; Singer and Singer, 1981 อ้างถึงใน อรทัย ศรีสันติสุข, 2527) นอกจากนั้นแล้วโทรทัศน์ยังให้ข่าวสาร ความรู้ด้านต่าง ๆ และเป็นการส่งเสริมความรู้ในด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์แก่ผู้ชมทุกระดับด้วย (ร่วมศักดิ์ แก้วปลั่ง และ อนันต์ธนา อังกนิษฐ์, 2521) จากคุณสมบัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าโทรทัศน์เป็นสื่อที่เหมาะสมใน

การนำไปใช้เป็นสื่อมวลชนเพื่อส่งเสริมการศึกษา และเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ (Dunham, 1985)

จากทฤษฎีการเรียนรู้ พบว่าเด็กหูหนวกซึ่งขาดโอกาสทางการได้ยินไปถึงร้อยละ 13 นั้น ทำให้เขาขาดการติดต่อทางการพูดไปด้วย แต่เด็กหูหนวกจะได้รับสิ่งที่มีธรรมชาติให้มาทดแทนคือการรับรู้และความทรงจำในการรับรู้ทางประสาทตา (Benton, Graham and Kendall, 1969) ดังนั้นสื่อที่ควรนำไปใช้สำหรับเด็กหูหนวกจะเป็นสื่อทางด้านการศึกษาทางประสาทตาเป็นส่วนใหญ่ และในการเสนอรายการโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อทางด้านการศึกษาทางประสาทตาอย่างหนึ่ง เพื่อให้เด็กหูหนวกมีโอกาสรับรู้สาระอย่างเต็มที่นั้น จำเป็นต้องใช้ภาษาที่สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเขา ซึ่งภาษามือ (sign language) ได้รับการยอมรับในวงการศึกษากว่าเป็นภาษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กหูหนวก สามารถสื่อความหมายได้อย่างรวดเร็วและดีพอ ๆ กับภาษาพูด (วิทยาลัยครูสวนดุสิต, 2520; มดุง อารยะวิญญู, 2523; Fisher, 1982; Imai, 1986; Tan, 1982; Tervoort, 1986 และ Volterra, 1986)

ในการเสนอภาษามือในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กหูหนวกนั้น เป็นการเสริมสร้างความบันเทิง ประสบการณ์ และเพิ่มพูนความรู้ต่าง ๆ ให้เด็กหูหนวกมีโอกาสได้พัฒนาสติปัญญา และนำประโยชน์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ทัดเทียมกับคนปกติ การเสนอภาษามือในรายการโทรทัศน์นั้นถือได้ว่าเป็นช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมสำหรับเด็กหูหนวกที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สาระจากรายการโทรทัศน์อย่างเต็มที่แทนภาษาบรรยายที่ใช้กันตามปกติ ซึ่งเปรียบเสมือนการเสนอภาพสำหรับเด็กหูหนวกนั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงคุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ สี ขนาด สัดส่วน ลักษณะที่ผู้ชมสามารถเข้าใจและแปลความหมายได้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แล้ว ยังจำเป็นต้องคำนึงถึงการจัดองค์ประกอบของภาพและการจัดตำแหน่งของภาพด้วย (Wittich and Schuller, 1973) เช่นเดียวกับสเปอร์ลิง (Sperling, 1960 อ้างถึงใน Wickelgren, 1979) ที่ได้ศึกษาดังการเลือกที่จะมองภาพของบุคคล พบว่าในการมองสิ่งเร้าประเภทภาพใด ๆ ก็ตาม มักขึ้นอยู่กับความสนใจของบุคคลและลักษณะของภาพ ซึ่งได้แก่ สี ขนาด รูปร่าง และอีกประการหนึ่งก็คือตำแหน่งของภาพ (physical location) ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมองภาพเป็นอย่างมาก

การใช้สื่อประเภทภาพนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมองโดยตรง มีนักการศึกษาหลายท่านได้ทำการศึกษาถึงตำแหน่งของสาระในภาพที่มีผลเกี่ยวข้องกับการมองภาพ ซึ่งวาสนา ชาวหา (2525) ได้กล่าวว่าบริเวณที่คนเราจะมองดูภาพมากที่สุดคือ บริเวณซ้ายมือบน ถัดลงมาคือ ข้าย่าง ขวบน และขวาย่าง ตามลำดับ

อาร์โนลด์ (Arnold, 1969) เชื่อว่าคนที่มีความสามารถในการอ่านและเขียนหนังสือจากซ้ายไปขวา จะเริ่มมองสาระในตำแหน่งซ้ายบนก่อนตำแหน่งอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีตำแหน่งซ้ายบน (the upper left quadrant theory) และต่อมา ไฮนิค, โมเลนดา และรัสเซล (Heinich, Molenda and Russel, 1982) ได้ทำการศึกษาถึงการมองภาพของบุคคลที่มีความสามารถในการอ่านและเขียนหนังสือจากซ้ายไปขวาเช่นเดียวกับอาร์โนลด์ พบว่าในการมองภาพผู้ที่จะมองสาระในตำแหน่งซ้ายบนก่อนตำแหน่งอื่น ๆ ดังนั้นในการออกแบบสื่อการสอนประเภทภาพสำหรับผู้ที่มีความสามารถในการอ่านและเขียนหนังสือจากซ้ายไปขวา ควรจัดเนื้อหาที่ต้องการเน้นให้ผู้สนใจในตำแหน่งซ้ายบน แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าต้องจัดสาระทั้งหมดลงในตำแหน่งนี้เพียงตำแหน่งเดียว

นีแคมป์ (Neicamp, 1971 อ้างถึงใน Hutton, 1973) เสนอว่าน้ำหนักของภาพส่วนใหญ่ควรจะอยู่ครึ่งบนของภาพ ซึ่งหมายถึงตำแหน่งซ้ายบน และขวบน นอกจากนั้น วิททิช และชูลเลอร์ (Wittich and Shuller, 1973) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าในการจัดองค์ประกอบของภาพนอกจากจะต้องคำนึงถึงเส้น แสง สี เงามัน ยังต้องคำนึงถึงการจัดตำแหน่งของสาระในภาพ ไม่ควรจัดไว้ตรงกลางภาพทีเดียว เพราะในตำแหน่งอื่น ๆ สามารถดึงดูดความสนใจได้ดีกว่า และทั้งนี้เขาไม่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรจัดไว้ที่ตำแหน่งใด

แมคคิลลิป (McKillip, 1975 อ้างถึงใน Loftus and Mackworth, 1978) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับตำแหน่งของเนื้อหาสาระที่ปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์กับการระลึกได้ พบว่าการระลึกได้ในเนื้อหามีความสัมพันธ์กับตำแหน่งของเนื้อหาเช่นเดียวกับ ชูลแมน (Shulman, 1973 อ้างถึงใน Loftus and Mackworth, 1978) ที่พบว่าตำแหน่งของคำในหนังสือมีความสัมพันธ์กับการระลึกได้ในเนื้อหาของคำ ในการทดลองครั้งนี้เขาทำการทดสอบการจำได้ในเรื่องสาระของคำ และทดสอบการระลึกได้ในเรื่องตำแหน่งของคำ

ในปัจจุบันนี้มีรายการที่สนับสนุนให้เด็กหูหนวกได้มีโอกาสรับรู้สาระในรายการมากขึ้น โดยการนำเสนอภาษามือในตำแหน่งต่าง ๆ กันบนจอโทรทัศน์ เช่น รายการพุทธประวัติ ทีวี-วาที และรายการข่าวประจำวัน ซึ่งในการนำเสนอภาษามือนั้น ผู้จัดรายการได้วางไว้ในตำแหน่งต่าง ๆ กัน เป็นเหตุให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจว่าการนำเสนอภาษามือให้ปรากฏบนจอโทรทัศน์ในตำแหน่งใดที่จะเหมาะสมและก่อให้เกิดการเรียนรู้กับเด็กหูหนวกได้ดีที่สุด เพื่อเป็นแนวทางในการผลิต และปรับปรุงรายการโทรทัศน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงผลของตำแหน่งภาษามือในรายการสารคดีทางโทรทัศน์ที่มีต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของเด็กหูหนวก

สมมติฐานในการวิจัย

1. ตำแหน่งภาษามือที่แตกต่างกัน ให้ผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่างกัน
2. ตำแหน่งภาษามือที่อยู่คงที่ กับตำแหน่งภาษามือที่อยู่ไม่คงที่ ให้ผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตำแหน่งภาษามือ
 - 1.1 ตำแหน่งคงที่ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะการวางตำแหน่งใน 4 ตำแหน่งคือ ซ้ายบน ขวาบน ซวาล่าง และซ้ายล่าง เท่านั้น
 - 1.2 ตำแหน่งไม่คงที่ ในการเสนอภาษามือ ตำแหน่งภาษามือที่กำหนดให้ เปลี่ยนไปไม่อยู่คงที่ ในงานวิจัยนี้ตำแหน่งภาษามือจะเปลี่ยนไปตามทางเดินของเข็มนาฬิกา

กล่าวคือ เปลี่ยนจากซ้ายบน ไปขวาบน ขวาล่าง และซ้ายล่างตามลำดับ โดยภาษามือจะอยู่ในตำแหน่งดังกล่าวตำแหน่งละ 9 วินาที ซึ่งตามผลการวิจัยของอาบัทพ์ย์ เจริญรัชต์ (2529) ที่ได้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเภทของภาพเหมือนจริงและอัตราเวลาในการเสนอภาพต่อการจำได้ของนักเรียน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการเสนอภาพถ่ายเหมือนจริงและภาพวาดเหมือนจริงจะจำภาพได้ดีที่สุดเมื่อเสนอด้วยอัตราเวลา 9 วินาที

2. เด็กหูหนวก ศึกษาเฉพาะเด็กหูหนวกซึ่งกำลังเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเด็กที่สามารถใช้ภาษามือในการสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพพอสมควรแล้ว (บุษยามณี เรื่องพระยา, หดาศไม รัชมัทต, วิเชียร อนันต์มณฑงศ์ และ อารักษ์ ศิริวงศ์, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2530)

คำจำกัดความของการวิจัย

1. ตำแหน่งภาษามือคงที่ หมายถึง ตำแหน่งภาษามือที่กำหนดให้ปรากฏบนจอโทรทัศน์ ๘ ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งโดยตลอด

2. ตำแหน่งภาษามือไม่คงที่ หมายถึง ตำแหน่งภาษามือที่กำหนดให้เปลี่ยนไปไม่อยู่คงที่ โดยตำแหน่งภาษามือเคลื่อนไปตามทางเดินของเข็มนาฬิกา กล่าวคือ เปลี่ยนจากซ้ายบน ไปขวาบน ขวาล่าง และซ้ายล่างตามลำดับ

3. ภาษามือ หมายถึง ภาษาของคนหูหนวกที่ใช้วิธีการทำมือในลักษณะต่าง ๆ แทนคำพูด แต่ละคำจะมีท่ามือโดยเฉพาะไม่เหมือนกัน เป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อความหมายได้อย่างรวดเร็ว

4. เด็กหูหนวก หมายถึง เด็กที่สูญเสียทางการได้ยินระดับหูหนวกซึ่งกำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเศรษฐเสถียร และโรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ ประจำปีการศึกษา 2533

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการผลิตสื่อโทรทัศน์ที่ใช้ในการเรียนการสอนสำหรับเด็ก
ทุกคน
2. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงรายการโทรทัศน์ที่มีการนำเสนอภาษามือ
อยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย